

MONITORING AGROFAGÓW W UPRAWIE KUKURYDZY – OMACNICA PROSOWIANKA

W Polsce obszar uprawy kukurydzy systematycznie rośnie. Powierzchnia jej zasiewów w 2011 roku wynosiła 700 tys. ha, w 2012 roku ponad milion hektarów, a w roku 2022 już około 1,2 mln ha. Powiększający się z roku na rok areał kukurydzy w naszym kraju stwarza idealne warunki do rozwoju wielu agrofagów, które stanowią poważne zagrożenie dla plonów kukurydzy w Polsce.

Średnie straty ilościowe oraz jakościowe plonów powstające wskutek żerowania szkodników wynoszą około 20%, a miejscami mogą być znacznie wyższe. Ochrona kukurydzy przed szkodnikami jest jednym z ważniejszych elementów uprawy tej rośliny, decydującym często o opłacalności całej produkcji.

Do ograniczania liczebności i szkodliwości wybranych gatunków agrofagów stosuje się metody agrotechniczne, hodowlane, biologiczne, chemiczne oraz uprawy roślin GMO. W pierwszej kolejności zaleca się skorzystanie z metod niechemicznych, a gdy te okażą się niewystarczające, konieczne jest racjonalne zastosowanie chemicznych środków ochrony roślin w oparciu o progi szkodliwości ustalone dla poszczególnych gatunków szkodników.

Jednym z najgroźniejszych szkodników kukurydzy w Polsce jest omacnica prosowianka – ***Ostrinia nubilalis* Hbn.** Jest to motyl z rodziny wachlarzykowatych, którego larwy uszkadzają ziarno, podgryzają kolby u nasady, a także żerują w łodygach prowadząc do łamania się łodyg powyżej i poniżej kolby. Żerowanie gąsienic jest również ważnym czynnikiem sprzyjającym porażaniu roślin przez grzyby z rodzaju *Fusarium* wywołujące fuzariozę kolb oraz zgniliznę korzeni i zgorzel podstawy łodygi.

W uprawach kukurydzy zwyczajnej w 2023 roku nie było zarejestrowanych środków mikrobiologicznych do ograniczania występowania gąsienic omacnicy prosowianki. Do redukcji ich populacji używa się zatem tylko preparatów chemicznych opartych na następujących substancjach czynnych: lambda-cyhalotryna, chlorantraniliprol, acetamipryd + deltametryna, acetamipryd oraz tebufenozyd. W zależności od zagrożenia, wykonuje się zwykle 1-2 zabiegi ochronne przeciwko gąsienicom szkodnika. Przy dwóch zabiegach należy zastosować inne substancje czynne z różnych grup chemicznych.

Fot. 1. Gąsienica omacnicy prosowianki, autor Grzegorz Walczak

Podstawowym działaniem mającym na celu rozpoznanie zagrożeń roślin uprawnych ze strony organizmów szkodliwych jest systematyczne monitorowanie agrofagów. Dzięki obserwacji i kontroli pojawienia się i nasilenia występowania szkodników można zminimalizować ryzyko ewentualnych szkód oraz wyeliminować lub ograniczyć niepotrzebne stosowanie środków chemicznych. Monitorowanie umożliwia również, z uwzględnieniem wartości progu ekonomicznej szkodliwości, wykonanie zabiegu chemicznego w optymalnym terminie. Wszystko to korzystnie wpływa, oprócz aspektów związanych z ochroną środowiska, na opłacalność ekonomiczną prowadzonej uprawy.

Jedną z metod pozwalających na ustalenie początku nalotów omacnicy prosowianki na plantacje oraz przewidywanie terminu chemicznego zwalczania są odłowy motyli do pułapek feromonowych lub pułapek świetlnych. Pułapki feromonowe zawierają atraktant płciowy zwabiający motyle. W Polsce stosuje się trzy typy pułapek z feromonem: trójkątne, w których motyle wyłapuje podłoga pokryta klejem, kominowe, odławiające motyle do pojemnika

zawierającego środek owadobójczy lub płyn przechwytyjący motyle oraz wiewiórkowe, odławiające żywe osobniki do specjalnego pojemnika. Pułapki feromonowe i świetlne zakłada się od pierwszej dekady czerwca do co najmniej pierwszej dekady sierpnia.

Fot. 2. Pułapka trójkątna z feromonem, autor Grzegorz Walczak

Dokładniejszą aniżeli odłowy motyli, ale bardziej pracochłonną metodą ustalenia terminu zwalczania omacnicy prosowianki jest analiza na obecność ziół jaj szkodnika. Polega ona na systematycznym obserwowaniu od czerwca do co najmniej sierpnia roślin kukurydzy pod kątem występowania na nich jaj oraz pustych osłonek jajowych.

Jeżeli podczas lustracji plantacji w okresie woskowej dojrzałości ziarniaków (BBCH 83-85) stwierdzi się 15% roślin uszkodzonych w uprawie na ziarno lub 30-40% w uprawie na CCM i kiszonkę, wówczas jest to sygnał do chemicznego zwalczania szkodnika w przyszłym roku. Natomiast zwalczanie interwencyjne omacnicy jest wskazane, jeżeli w trakcie bieżących analiz wykonywanych w okresie czerwca i lipca stwierdzi się obecność 6-8 ziół jaj na 100 roślin.

Fot. 3. Samiec omacnicy prosowianki w pułapce lepowej, autor Grzegorz Walczak

Termin zabiegów chemicznego zwalczania gąsienic z reguły przypada w okresie rozwijania przez rośliny wiech do fazy kwitnienia (faza rozwojowa w skali BBCH 51-65), w czasie, gdy z licznie złożonych jaj rozpoczynają się wylęgi szkodnika. Pierwszy zabieg insektycydami powinien przypadać pod koniec pierwszej lub na początku drugiej dekady lipca, gdy rozpoczyna się liczny wylęg gąsienic ze złożów jaj. Z kolei drugi zabieg przeprowadza się 7-10 dni później, co ma miejsce pod koniec drugiej lub na początku trzeciej dekady lipca. Na obszarach, na których owad uszkadza do 30% roślin, wystarcza zwykle jeden zabieg, wykonany w podstawowym terminie zwalczania gatunku, czyli pod koniec drugiej lub na początku trzeciej dekady lipca.

GRZEGORZ WALCZAK
Śląski Ośrodek Doradztwa
Rolniczego w Częstochowie
Fot. GRZEGORZ WALCZAK

Źródło:

Paweł K. Bereś, Grzegorz Pruszyński, Ochrona kukurydzy przed szkodnikami w produkcji integrowanej, *Acta Sci. Pol., Agricultura* 7(4) 2008, 19-32, Instytut Ochrony Roślin –

PIB w Poznaniu

Trawal A., Bereś P. (red.), Poradnik sygnalizatora ochrony kukurydzy, Instytut Ochrony Roślin Państwowy Instytut Badawczy

Platforma Sygnalizacyjna Agrofagów